

10.10.2024р.Гр.41. Історія України. Урок №16.

Тема: Українська держава (гетьманат Павла Скоропадського): внутрішня та зовнішня політика.

Невдалі реформи Центральної Ради, яка нехтувала приватною власністю, призвели до глибокої економічної кризи в країні. Тож, у зміні державної влади в першу чергу були зацікавлені заможні українці та середній клас. Водночас країни Четвертного союзу були розчаровані неспроможністю Центральної Ради виконувати умови Берестейського договору.

Об'єднавши свої зусилля з українською опозицією, вони почали шукати серед відомих українців кандидатуру, яка б очолила країну і задовільнила усі сторони. Таким виявився Павло Скоропадський — військовий, землевласник, до того ж гетьманського роду. 29 квітня 1918 р. відбувся державний переворот. Українську Центральну Раду було розпущено. 30 квітня 1918 року Павло Скоропадський звернувся з «Грамотою до всього українського народу», в якій оголосив себе гетьманом України. Українська Народна Республіка тепер офіційно носила назву – Українська держава.

Гетьман Скоропадський отримав фактично диктаторські повноваження: мав право затверджувати закони; призначати і звільняти уряд, генеральних суддів; був верховним головнокомандувачем армії та флоту; керував зовнішньою політикою; мав право оголошувати надзвичайний стан, амністію, надавати громадянство. При гетьманові була створена Рада Міністрів, яка виступала законодавчим та виконавчим органом влади водночас. Головою гетьманського уряду став нащадок старовинного козацько-старшинського роду Федір Лизогуб, міністром освіти та мистецтв - куратор Київського шкільного округу, член російської партії Кадетів - Микола Василенко, міністром юстиції – професор права, юрист Михайло Чубинський (син Павла Чубинського), міністром закордонних справ - дипломат, колишній учасник УЦР та член партії УПСФ - Дмитро Дорошенко. Тож, бачимо, що гетьманський уряд формувався за фаховим принципом, а не за принципом партійної чи етнічної

приналежності. Разом з тим, за розпорядженням німецької адміністрації Павло Скоропадський дав письмове зобов'язання не допустити скликання Всеукраїнських Установчих зборів. Фактично це позбавляло український народ права законно впливати на державотворчі процеси в Україні.

Одним із перших кроків внутрішньої політики гетьмана Скоропадського було здійснення аграрної реформи для налагодження ефективного ведення сільського господарства та пришвидшення виплат Четвертому союзу за Берестейським договором. Законом від 8 червня приватне землеволодіння обмежувалося двадцятьма п'ятьма десятинами (приблизно 25 га) на одну особу. Поміщики могли продавати землю Державному земельному банку, а той, мав організувати продаж землі селянам у розмірах, достатніх для ведення їхнього господарства. Селяни могли купувати землю на виплату. Однак до проведення цієї реформи земля фактично залишалася в руках поміщиків. Це було пов'язано з тим, що гетьман намагався справно виконувати умови Берестейської угоди, а необхідну кількість продукції йому могли забезпечити лише великі землевласники. Це неабияк дратувало селянство, адже воно вважало, що земля без викупу має належати тим, хто її обробляє, а цього не сталося. Не надто оптимістичні настрої охопили й робітництво. Для відновлення ефективної роботи промислових підприємств гетьманський уряд пішов на кроки зі зміцнення трудової дисципліни. Однак на практиці, ці заходи вилилися у фактичну відмову від соціального законодавства УНР, зокрема встановлення на підприємствах 12-годинного робочого дня, а також заборону на страйки. За гетьманування Скоропадського була реформована банківська мережа, прийнятий збалансований державний бюджет, вжиті заходи для становлення української грошової системи. Як професійний військовий Павло Скоропадський усвідомлював неабияке значення національних збройних сил. Гетьман мав намір створити більш як 300-тисячну армію, оснащену новітньою технікою, з панцерними спецчастинами та авіацією. Однак відновлення повноцінної армії в Україні становило б небезпеку для

німецької окупаційної влади. Крім того, німцям було вигідно, щоб Україна платила за «послуги» їхніх військ. Однак деякі заходи зі створення збройних сил гетьманові вдалося втілити в життя. Відтак, восени 1918 року чисельність армії, підпорядкованої гетьманові становила близько 60 тисяч осіб. Успішною була гетьманська політика українізації. Вводилось обов'язкове вивчення в усіх закладах середньої освіти української мови, літератури, історії та географії України. Мовою діловодства була українська. Опонент Скоропадського, Володимир Винниченко з цього приводу писав: «...бідні руські чиновнички, що позасідали на посадах, поперелякувались і кинулись учити українську мову». У Києві та Кам'янець-Подільському було відкрито нові державні українські університети, планувалось відкриття і в Ніжині. У листопаді 1918 р. засновано Українську академію наук, її очолив вчений біохімік Володимир Вернадський. Хоча спочатку цю посаду було запропоновано Михайлу Грушевському. Втім, він не захотів прийняти пропозицію від уряду людини, яка знищила його політичну кар'єру.

За умовами Берестейського миру радянська Росія мусила укласти мирний договір з Україною. У квітні 1918 року українські, німецькі та австрійські частини звільнили територію України від Червоної армії. А у травні в Києві почалися переговори між російською делегацією на чолі із Християном Раковським та українською делегацією на чолі із Сергієм Шелухіним. 12 червня 1918 р. делегації підписали прелімінарний (тобто попередній) мирний договір. У преамбулі даного договору зазначалося, що він укладений між двома незалежними державами. Документ передбачав, серед іншого, припинення бойових дій та встановлення консульських відносин. Після підписання прелімінарного договору делегації вели переговори про укладення великого українсько-російського договору. Одночасно керівники російської делегації на таємних зустрічах з лідерами опозиції Володимиром Винниченко та Микитою Шаповалом обговорювали умови надання Раднаркомом допомоги у повстанні проти гетьмана Скоропадського в обмін на легалізацію компартії в Україні. За словами Сергія Шелухіна, «Винниченко за спиною

української мирової делегації повів свої таємні переговори і радив Москві не миритись з нами, а миритися з ним та соціал-демократичною і соціал-революційною партіями на інших умовах, якими і від імені українського нічого не залилося б, а всі інтереси українського народу віддавалися в жертву московським комуністам». На початку жовтня переговори були припинені, і Раковський виїхав до Москви. А 24 грудня народний комісаріат закордонних справ радянської Росії заявив, що внаслідок анулювання Берестейського мирного договору уряд Російської Республіки не визнає самостійності України. Частини Червоної армії перейшли кордон і 3 січня 1919 року захопили Харків.

У преамбулі даного договору зазначалося, що він укладений між двома незалежними державами. Документ передбачав, серед іншого, припинення бойових дій та встановлення консульських відносин.

Після підписання прелімінарного договору делегації вели переговори про укладення великого українсько-російського договору. Одночасно керівники російської делегації на таємних зустрічах з лідерами опозиції Володимиром Винниченком та Микитою Шаповалом обговорювали умови надання Раднаркомом допомоги у повстанні проти гетьмана Скоропадського в обмін на легалізацію компартії в Україні. За словами Сергія Шелухіна, «Винниченко за спиною української мирової делегації повів свої таємні переговори і радив Москві не миритись з нами, а миритися з ним та соціал-демократичною і соціал-революційною партіями на інших умовах, якими і від імені українського нічого не залилося б, а всі інтереси українського народу віддавалися в жертву московським комуністам». На початку жовтня переговори були припинені, і Раковський виїхав до Москви. А 24 грудня народний комісаріат закордонних справ радянської Росії заявив, що внаслідок анулювання Берестейського мирного договору уряд Російської Республіки не визнає самостійності України. Частини Червоної армії перейшли кордон і 3 січня 1919 року захопили Харків. У преамбулі даного договору зазначалося, що він

укладений між двома незалежними державами. Документ передбачав, серед іншого, припинення бойових дій та встановлення консульських відносин. Після підписання прелімінарного договору делегації вели переговори про укладення великого українсько-російського договору. Одночасно керівники російської делегації на таємних зустрічах з лідерами опозиції Володимиром Винниченком та Микитою Шаповалом обговорювали умови надання Раднаркомом допомоги у повстанні проти гетьмана Скоропадського в обмін на легалізацію компартії в Україні. За словами Сергія Шелухіна, «Винниченко за спиною української мирової делегації повів свої таємні переговори і радив Москві не миритись з нами, а миритися з ним та соціал-демократичною і соціал-революційною партіями на інших умовах, якими і від імені українського нічого не залишилося б, а всі інтереси українського народу віддавалися в жертву московським комуністам». На початку жовтня переговори були припинені, і Раковський виїхав до Москви. А 24 грудня народний комісаріат закордонних справ радянської Росії заявив, що внаслідок анулювання Берестейського мирного договору уряд Російської Республіки не визнає самостійності України. Частини Червоної армії перейшли кордон і 3 січня 1919 року захопили Харків.

Д/з: §11.